

## LUKUVIHJE

LASSE LAATUNEN JA ARTO NIEMI:  
Kolmikannan kulisseissa – Lasse Laatusen  
neljä vuosikymmentä työmarkkina-  
politiikassa. Art House, 2017, 325 s.

RALF SUND  
Pääekonomisti  
STTK  
ralf.sund@sttk.fi



### TYÖMARKKINOIDEN MAALINTEKIJÄ

Muistelukirjojen perisyntejä on objektiivisuuden puute. Tapahtumien keskipisteeseen nousee muistelija. Lasse Laatusen yhdessä toimittaja Arto Niemisen kirjoittama kirja välttää tämän perisyntien kohtuullisesti. Kirja välttää myös lukijassa usein myötähäpeää herättävät kuvaukset lapsuuden ajoista, joita muistelmakirjoittajat laajasti harrastavat. Nuoruus sivuutetaan Lasse Laatusen kirjassa sopivan kepeästi.

Lasse Laatusen ura työmarkkinaneuvottelijana on poikkeuksellinen. Se hakee vertaistaan. Hän toimi yli 40 vuotta työnantajapuolen keskeisenä neuvottelijana. Matkan varrelle mahtuu lähes koko suomalaisen sosiaaliturvan rakentaminen tai ainakin kehittäminen. Kirja ei ihan yllä kohteensa tasolle.

Kirjoittajat kuvaavat kirjaansa ”työmarkkinatunnelmapohjaiseksi”. Tyylin valinnan ymmärtää, vaikka sen, minkä tekstin kepeydessä voittoa, sen analyysin syvyydessä häviää. Vihjailujen varaan jää se, missä määrin tutkittu tieto

on ohjannut uudistusten valmistelua. Kirjassa viitataan erilaisiin tutkimuslähteisiin, mutta on epäselvää, missä määrin tieto on ohjannut neuvotteluja ja lopputulosta. Etenkin eläkeuudistuksissa on kyse miljardiluokan taloudellisista vaikutuksista. Epäilemättä neuvotteluiden käyttövoimana on ollut vahva tutkimustieto, vaikka kirjassa ihmisten väliset suhteet, verkostot ja neuvottelijoiden luottamus toisiinsa nousevat keskeisiksi.

Laatusen uralle osuu kaksi sisäisen devalvaation ponnistusta. Ensimmäinen kulkee Sorsan esityksen nimellä vuodelta 1991, ja modernimpi versio on vuodelta 2016, jota kilpailukyky sopimukseksi kutsutaan. Ensimmäinen kaatui ja toinen pysyi kasassa.

Sorsan sopimuksella tavoiteltiin noin 10 prosentin työvoimakustannusten leikkausta. Keinoina olivat työeläkemaksun siirto työnantajilta palkansaajille ja palkkojen alentaminen. Sopimuksen kaatajiksi on jo aiemmin nimetty Paperiliiton puheenjohtaja Antero Mäki ja Metalliliiton puheenjohtaja Per-Erik Lundh. Syykin sanotaan selvästi: ”Liittojen puheenjohtajat olivat jo edenneet liian pitkälle devalvaatiotiellä.”

Kirjassa jää kertomatta, että Sorsan esityksen nimeä kantava ajatus törmäsi toiseenkin kiviataan. Ammattiyhdistysliikkeessä arvuuteltiin laajasti myös nimellisten palkanalennusten juridisia ongelmia. Vallitsevan tulkinnan mukaan palkanalennus olisi koskenut vain järjestäytyneitä, jolloin operaatio olisi saattanut tuottaa arvaamattomia järjestöpoliittisia haavoja työmarkkinajärjestelmään.

Seuraavassa ”sisäisen devalvaation” yrityksessä eli kilpailukyky sopimuksessa nämä karikat kierrettiin eikä varaventiiliä eli ulkoista devalvaatiota ollut työkalupakissa enää olemassa. Laatusella, jos kenellä, olisi ollut oiva kyky vertailla näitä kahta hyvin samankaltaista ponnistusta.

Kirja on parhaimmillaan neuvottelujen ja sen lainalaisuuksien kuvaamisessa. Taustavalmistelut on tehtävä erittäin huolella. Asioihin perehtyminen palkitsee. Verkostojen on oltava laajoja ja niitä on väsymättä pidettävä yllä. Luottamus on ansaittava ja sen vuoksi kannattaa tehdä töitä. Voimaa kannattaa kunnioittaa. Resepti ei ole uusi, mutta Laatusen kokkaa kokonaisuuden herkulliseksi huolellisella maustamisella.

Kokonaisuus viimeistellään kakun kirsikalla. Neuvotteluissa on tunnistettava momentum, läpimurron hetki. Aikalaiset todistavat Lasse Laatusen olleen neuvottelijana sanoja säästävää; hän ikään kuin lymyää varjoissa ja iskee kun oikea aika on. Kirjasta välittyy kuva neuvottelijasta, joka tunnistaa ”sinisen hetken”. Monet kanssakulkijoiden kuvaukset vahvistavat tämän.

Julkaisutilaisuudessa kirjoittajat tarjosivat kirjaa neuvottelutaidon oppaaksi. Ei hullumpi ehdotus.

Suurimmasta osasta kirjassa esiintyvistä ihmisistä Laatusella on hyvää sanottavaa. Erityisen arvostavasti hän puhuu SAK:n pitkäaikaisesta puheenjohtajasta Lauri Ihalaisesta. On ihan rajoilla, etteivät kehusanat lipsahda imelyyden puolelle. Toki kirjassa esiintyy henkilöitä, joiden suhteen Laatusella on melko vähän hyvää sanottavaa. Pikupiruulun kohteeksi joutuvat erityisesti muutamit EK:ssa pyörähtäneet johtajat.

Laatusella on viesti myös tämän päivän toimijoille. Hän katselee huolestuneena irtiottoja kolmikantaisesta valmistelusta. Hän muistuttaa historian opetuksista. Annetaan viimeinen sana päähenkilölle: ”En pidä viisaana Elinkeinoelämän Keskusliiton EK:n työmarkkinapoliittista alasarjoa ja EK:ta vaivaavaa eroamisliikettä.” ”Jos keinovalikoima on hävitetty, sitä ei hetkessä luoda uudelleen.”